

*Мирончук Олександр Якович,
кандидат наук з богослів'я,
кандидат філологічних наук, доцент,
декан богословського факультету
та доцент кафедри біблійних та філологічних дисциплін
Київської православної богословської академії*

«СВЯТІСТЬ» У ТЕКСТАХ БОГОСЛУЖІННЯ ТАЇНСТВА МИРОПОМАЗАННЯ

У пропонованій статті подано результати здійсненого богословсько-лінгвістичного аналізу українськомовного тексту богослужіння таїнства Миропомазання, виявлено специфіку функціонування номінацій, що ословлюють поняття «святість» та утворюють однойменне лексико-семантичне й асоціативне поле.

Ключові слова: *богослужбовий текст, інтертекстуальність, літургічний (богослужбовий) підстиль, релігійний стиль, святість, Требник, таїнство Миропомазання.*

Святість – одне з ключових понять та один із базових концептів християнського богослів'я та віровчення.

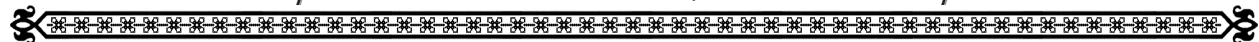
Категорію святості та сакрального, а також шанування святих на матеріалі Священного Писання, творів святих отців та церковних письменників, агіографічних та інших джерел досліджували й продовжують досліджувати вітчизняні та зарубіжні фахівці в царині богослів'я та філології, зокрема архім. Януарій (Івлієв) [*Ианнуарий, 2016*], свящ. Тарас Барщевський [*Барщевський, 2009*], Т. П. Вільчинська [*Вільчинська, 2008*], Т. Б. Дзюбанський [*Дзюбанський, 2012*], О. М. Нікуліна [*Никулина, 2009*], М. В. Скаб [*Скаб, 2008*], Я. Харкевич [*Charkiewicz, 2015*], П. В. Пасхос [*Πάσχος, 1997*] та ін.

На жаль, богослужбові тексти як одне з вагомих джерел богословської науки сьогодні мало привертають увагу дослідників. А втім, богослужбові тексти, вміщуючи майже двохтисячолітнє передання Церкви, не «мовчать», а «звучать» і сприяють усвідомленому сприйняттю учасниками богослужіння богословських істин, перетворюючи власне богослужіння на богословську школу. Щоразу, беручи участь у богослужінні, молитовно промовляючи або чуючи слова богослужбових текстів, ми сповідуємо свою віру.

Мета дослідження – здійснити лінгвотекстологічний аналіз українськомовного тексту богослужіння таїнства Миропомазання та виявити специфіку вираження й функціонування поняття «святість» у цьому тексті.

Джерела (матеріал) дослідження – молитовний та уставно-вказівковий текст богослужіння таїнства Миропомазання, розміщений у першій частині Требника, опублікованого у Видавничому відділі УПЦ Київського Патріархату, а саме: Таїнство святого Миропомазання (с. 55 – 67), Скорочений чин святого Хрещення, коли доводиться хрестити хвору дитину (якщо є небезпека, що вона помре) (с. 68 – 69), Вказівки до чину таїнства Хрещення (с. 70 – 72).

Святість Бога, прославлюваного у Трійці, – одна з його онтологічних властивостей. В аналізованих богослужбових текстах найчастіше підкреслено й ословлено святість третьої особи Святої Трійці – Святого Духа. Передовсім на це вказує усталене означування (зазвичай у пре- або постпозиції) прикметником *Святий* іменника *Дух* та відповідне функціонування (у текстах молитов, формулі таїнства Миропомазання, виголосах названих молитов, а також у виголосах ектеній та ін.) номінації *Святий Дух*, наприклад: *Печать дару Духа Святого. Аминь* (Із чину

таїнства Миропомазання; Скорочений чин святого Хрещення, коли доводиться хрестити хвору дитину (якщо є небезпека, що вона помре) [Требник, 2013, с. 56, 69]; *Постригається раб Божий (раба Божя) (ім'я) в ім'я Отця і Сина, і Святого Духа. Амінь* (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 65]; *Охрещується раб Божий (раба Божя) (ім'я) в ім'я Отця, амінь. І Сина, амінь. І Святого Духа, амінь* (Скорочений чин святого Хрещення, коли доводиться хрестити хвору дитину (якщо є небезпека, що вона помре); Вказівки до чину таїнства Хрещення [Требник, 2013, с. 69, 71 – 72]; *Бо Ти єси Бог наш, Бог милування і спасіння, і Тобі славу возсилаємо, Отцю і Сину, і Святому Духові, нині і повсякчас, і на віки віків. Амінь* (Із молитви з чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 56]; *Бо благословилося і прославилося всечесне й величне ім'я Твоє, Отця і Сина, і Святого Духа, нині і повсякчас, і на віки віків. Амінь* (Із 1-ої молитви на обмивання з чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 60]; *Бо Ти Милостивий і Чоловіколюбний Бог єси, і Тобі славу возсилаємо, Отцю і Сину, і Святому Духові, нині і повсякчас, і на віки віків* (Із молитви на постриження волосся з чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 64]; *Бо Тобі належить усяка слава, честь і поклоніння, Отцю і Сину, і Святому Духові, нині і повсякчас, і на віки віків* (Виголос голововклонної молитви на постриження волосся із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 65]; *Бо Ти Милостивий і Чоловіколюбний Бог єси, і Тобі славу возсилаємо, Отцю і Сину, і Святому Духові, нині і повсякчас, і на віки віків* (Виголос потрійної екстенії із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 66].

Під час здійснення богослужіння таїнств Хрещення й Миропомазання читається зачало із Євангелія від Матфея (приклад інтертекстуальності в текстах літургійного підстилю релігійного стилю), де функціонує назва *Святий Дух: Отже, йдіть, навчайте всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця і Сина, і Святого Духа, навчаючи їх зберігати все, що Я заповів вам; і ось Я з вами по всі дні, до кінця віку* (Мф. 28: 19 – 20) (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 59].

Як одна з осіб Пресвятої Трійці Святий Дух у богослужбових текстах часто означається прикметником (одним із синонімічних означень-епітетів) *Пресвятий*, утвореним додаванням префікса *пре-* до прикметника чоловічого роду однини *святий*, що вказує на найвищу міру вияву ознаки святості, властивої Йому: *Бо Твоє є милувати і спасати, і Тобі славу возсилаємо з Безначальним Твоїм Отцем і Пресвятим і Благим, і Животворчим Твоїм Духом нині і повсякчас, і на віки віків. Амінь* (Із голововклонної молитви на обмивання з чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 62].

Бог, Якому властива абсолютна святість, в аналізованих богослужбових текстах постає як джерело освячення: *Бо Ти єси освячення наше, і Тобі славу возсилаємо, Отцю і Сину, і Святому Духові, нині і повсякчас, і на віки віків* (Із 2-ої молитви на обмивання з чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 61].

Святий у Своїй сутності Бог, прославлюваний у Святій Трійці, виступає як суб'єкт освячення людей, які вірують у Нього, а одним із засобів такого освячення є таїнства, зокрема таїнство Хрещення: *Господи Боже наш, Ти з Твоєї милості купіллю хрещення освятив тих, що вірують у Тебе* (Із молитви з чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 64].

Власне освячення як дія благодаті Святого Духа відбувається в таїнствах, зокрема в таїнстві Миропомазання, а джерелом і подателем освячення є Сам Бог: *Благословен єси, Господи Боже Вседержителю, Джерело добра, Сонце правди: Ти засвітив суцям у темряві світло спасіння через явлення Єдинородного Сина Твого і Бога нашого і дав нам, недостойним, блаженне очищення у святій воді та Божественне освячення в животворчому помазанні* (Із молитви з чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 55].

Дію освячувальної благодаті людина, яка бере участь у цьому таїнстві, пізнає на собі: *Виправдався (лася) ти. Просвітився (лася) ти. Освятився (лася) ти іменем Господа нашого Ісуса Христа і Духом Бога нашого* (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 62]; *Охрестився (лася) ти. Просві-*

тився (лася) ти. Миропомазався (лася) ти. **Освятився (лася) ти.** Обмився (лася) ти, в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь (Із чину таїнства Миропомазанья) [Требник, 2013, с. 62].

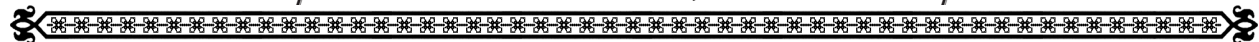
Освячення – стан, який має зберігатися впродовж усього земного життя людини. Про збереження в освяченні християни розпочинають просити в молитвах таїнства Миропомазанья і продовжують просити впродовж всього земного життя, беручи участь у інших таїнствах, зокрема в таїнстві Євхаристії: *Збережи його (її) у Твоєму освяченні, зміцни у вірі православній, визволи від лукавого та від усіх задумів його і спасительним Твоїм страхом збережи його (її) душу у чистоті та правді, щоб, усяким словом і ділом Тобі вгодивши, став сином (дочкою) та спадкоємцем (спадкоємницею) Небесного Царства Твого* (Із молитви з чину таїнства Миропомазанья) [Требник, 2013, с. 55 – 56].

Мета життя людини на землі – святість, досягнення святості. Святість – це наслідок, а передумова досягнення цього стану – догоджання Богові усяким словом і ділом. Святість – нагорода переможцеві, непереможному подвижникові в духовній боротьбі, що виявляється в увінчанні нетлінним вінцем від Господа. В аналізованих богослужбових текстах архісема 'святість' ословлена дієслівними словосполученнями з семантичними компонентами 'синівство', 'усиновлення', 'спадкоємство', 'оновлення', 'воскресіння', 'визволення з під влади гріха', 'життя', 'перемога'. Наприклад, **бути (стати) святим** означає *стати сином (дочкою) та спадкоємцем (спадкоємницею) Небесного Царства, ходити в оновленому житті, бути з'єднаними з Христом подобою Його воскресіння, знищитися тілу гріховному, не бути рабами гріха, жити з Христом, бути мертвими для гріха, живими ж для Бога у Христі Ісусі, Господі нашому, сподобитися життя вічного, бути увінчаним нетлінним вінцем як переможець: Збережи його (її) у Твоєму освяченні, зміцни у вірі православній, визволи від лукавого та від усіх задумів його і спасительним Твоїм страхом збережи його (її) душу у чистоті та правді, щоб, усяким*

словом і ділом Тобі вгодивши, став сином (дочкою) та спадкоємцем (спадкоємницею) Небесного Царства Твого (Із молитви з чину таїнства Миропомазанья) [Требник, 2013, с. 55 – 56]; *Отже, ми поховані з Ним хрещенням у смерть, щоб, як Христос воскрес із мертвих славою Отця, так і ми в оновленому житті ходити* почали (Рим. 6: 4) (Із чину таїнства Миропомазанья) [Требник, 2013, с. 57]; *Бо якщо ми з'єднані з Ним подобою смерті Його, то повинні бути з'єднані і подобою воскресіння, знаючи те, що давній наш чоловік був розіп'ятий з Ним, щоб знищене було тіло гріховне, щоб нам не бути вже рабами гріха; бо померлий звільнився від гріха* (Рим. 6: 5 – 7) (Із чину таїнства Миропомазанья) [Требник, 2013, с. 57]; *Коли ж ми померли з Христом, то віруємо, що й житимемо з Ним, знаючи, що Христос, воскреснувши з мертвих, вже не вмирає: смерть уже Ним не володіє. Бо що Він помер, то помер один раз для гріха, а що живе, то живе для Бога. Так і ви вважайте себе мертвими для гріха, живими ж для Бога у Христі Ісусі, Господі нашому* (Рим. 6: 8 – 11) (Із чину таїнства Миропомазанья) [Требник, 2013, с. 57]; *Поклади ж на нього (неї) могутню руку Твою і охорони його (її) силою Твоєї благоді, непорушним заручення збережи і сподоби його (її) життя вічного і доброго служіння Тобі* (Із 2-ої молитви на обмивання з чину таїнства Миропомазанья) [Требник, 2013, с. 61 – 62]; *Допоможи ж йому (її) перебувати непереможним (ною) подвижником (цею) проти тих, що даремно ворогують проти нього (неї) і проти нас, і як переможця над усіма на віки увінчай його (її) нетлінним вінцем Твоїм* (Із головкклонної молитви на обмивання з чину таїнства Миропомазанья) [Требник, 2013, с. 61 – 62].

Церква шанує як святих тих своїх членів, які за допомогою благодаті Божої досягнули стану святості, і звертається до них із проханням молитовного заступництва, передовсім до Богородиці, означуючи Її епітетом *Пресвята*, що виявляє усталену сполучваність, утворюючи двослівну номінацію: **Пресвята Богородице, спаси нас** (Із чину таїнства Миропомазанья) [Требник, 2013,

с. 66]. Перебування Пресвятої Богородиці на вершині в ієрархії святості у богослужбових текстах виражено найменуванням Її чеснішою від херувимів та незрівнянно славнішою від серафимів, наприклад: **Чеснішу від херувимів і незрівнянно славнішу від серафимів, що без істління Бога Слово породила, сущу Богородицю, Тебе величаємо** (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 66]. На підставі аналізу цього тексту моделюємо інші номінації, що ґрунтуються на предикативних відношеннях і функціонують у формі підрядних частин складних речень: *Та, Яка без істління Бога Слово породила; Та, Яку величаємо.*

У відпусті аналізованого богослужбового чину функціонує двослівна прикметниково-іменникова номінація *Пречиста Матір*, що вказує на чистоту й непорочність у найвищій мірі Богородиці, наприклад: *Христос, що в Йордані від Іоана зволив хреститися ради нашого спасіння, істинний Бог наш, молитвами Пречистої Своєї Матері [...]* (Відпуст із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 67].

Крім Богородиці, в богослужбінні таїнства Миропомазання згадуються окремо чини святих херувимів і серафимів як осіб ангельського світу, пророків, апостолів, а також тих святих, чий ім'ям названо новоохрещеного, і всіх святих загалом, наприклад: *І, як благословив Ти через пророка Самуїла царя Давида, благослови і голову раба Твого (раби Твоєї) (ім'я) [...]* (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 64]; *До римлян послання святого апостола Павла читання* (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 57]; *Христос, що в Йордані від Іоана зволив хреститися ради нашого спасіння, істинний Бог наш, молитвами Пречистої Своєї Матері, святих славних і всехвальних апостолів, святого (ім'ям якого названо дитину) і всіх святих помилує і спасе нас, бо Він Благий і Чоловіколюбний* (Відпуст із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 67].

На позначення апостола Павла як святого в тексті молитви з таїнства Миропомазання функціонує перифразова номінація *обраний сосуд*, в якій реалізовані семи 'обраність' та

'вмістилице, оселя Божества': *Сам, Владико, що через обраний сосуд Твій, апостола Павла, заповів нам усе для слави Твоєї робити, благослови цьому (цій) рабу Твоєму (рабі Твоїй) (ім'я) почати стригти волосся голови його (її), благослови його (її), що прийшов (ла) разом із його (її) батьками хрещеними, і дай їм навчатися всього в законі Твоєму та вгодне Тобі чинити* (Із молитви на постриження волосся з чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 63].

У досліджуваному тексті функціонує також скорочена назва чину святих святих – *свт.*, наприклад: *Про такі випадки Требник свт. Петра Могили вказує [...]* (Вказівки до чину таїнства Хрещення) [Требник, 2013, с. 70].

Засіб освячення людини в Церкві – таїнства. В аналізованих текстах власні назви таїнств Хрещення і Миропомазання також означаються епітетом *святий*, передаючи відповідну семантику: *Таїнство святого Миропомазання* [Требник, 2013, с. 55]; *Скорочений чин святого Хрещення, коли доводиться хрестити хвору дитину (якщо є небезпека, що вона помре)* [Требник, 2013, с. 68].

Слово хрещення поряд із власною назвою таїнства також вживається на позначення дії, що відбувається в цьому таїнстві: *Владико Господи, Ти святим хрещенням визволення від гріхів рабові Твоєму (рабі Твоїй) (ім'я) подав і на нове життя його (її) народив* (Із 1-ої молитви на обмивання з чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 60].

Святими є Тіло і Кров Христові, якими причащаємося в таїнстві Євхаристії: *Сам, Владико, Милосердний Царю всіх, подай йому (її) печать дару Святого і Всемогутнього, і Славного Твого Духа та причастя Святого Тіла і Чесної Крові Христа Твого* (Із молитви з чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 55].

Святим є миро, яким помазують під час здійснення таїнства Миропомазання: *І після молитви помазує священник охрещеного святим миром, творячи знак хреста: на чолі і очах, і носі, і вустах, і обох вухах, і грудях, і руках, і ногах [...]* (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 56]; *І, взявши нову*

губку, змочену водою, обтирає обличчя дитини, а також голову, груди і всі місця, де було помазання св. миром, виголюшуючи: (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 62]; *І одягає та помазує **святим** миром дитину [...] (Скорочений чин святого Хрещення, коли доводиться хрестити хвору дитину (якщо є небезпека, що вона помре))* [Требник, 2013, с. 69].

Святою є вода, в яку занурюють під час здійснення таїнства Хрещення: *Благословен еси, Господи Боже Вседержителю, Джерело добра, Сонце правди: Ти засвітив сущим у темряві світло спасіння через явлення Єдинородного Сина Твого і Бога нашого і дав нам, недостойним, блаженне очищення у **святій** воді та Божественне освячення в животворчому помазанні (Із молитви з чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 55].*

Власне після освячення сама ця вода набуває інших властивостей, зокрема стає даром і засобом освячення: *Учини її [воду] джерелом нетління, даром **освячення**, відпущенням гріхів, зціленням недуг, знищенням демонів, неприступною для сил ворожих, повною ангельської сили (Із молитви на освячення води зі Скороченого чину святого Хрещення, коли доводиться хрестити хвору дитину (якщо є небезпека, що вона помре))* [Требник, 2013, с. 69].

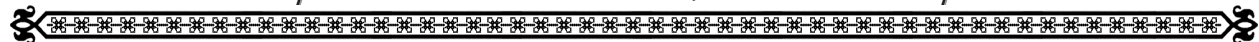
Сакральний характер мають дії, які здійснює священнослужитель у таїнстві, тому вони названі словом *священнодії*, наприклад: *І відразу після Євангелія священник читає молитви на обмивання й постриження і виконує при тому необхідні **священнодії** (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 59].*

Семантика сакральності співвідносна з епітетним словосполученням *святе Євангеліє*, що позначає як власне благу вість Божественного одкровення, так і книгу, в якій воно написано: *Диякон: Премудрість, станьмо побожно, вислухаймо **святе** Євангеліє (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 58]; Священик: Від Матфея **святого** Євангелія читання (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 58].*

Крім людини, освячувальна благодать діє і на речі церковного вжитку, зокрема на

ті, що мають застосування під час здійснення таїнств Хрещення і Миропомазання. Так, хрестик, який одягається на новохрещених, має бути освячений: *Священик накладає на охрещеного (ну) нагрудний хрестик (який має бути **освячений** раніше) і дає цілувати хрест хрещеним батькам дитини і всім присутнім, після чого знімає з себе ризи (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 67].*

Семантика святості ословлюється й наявна в означеннях титулів церковної ієрархії – *святійший, преосвященнійший*, у внутрішній формі слова *священик*, який безпосередньо здійснює таїнство Миропомазання та інші богослужіння, а на позначення ченців, що мають священний сан, вживається лексема *священномонах*: *Ще молимося за владуку і отця нашого **Святійшого** Патріарха (ім'я) і владуку нашого **преосвященнійшого** єпископа (ім'я), за братів наших **священиків, священномонахів** і за все у Христі братство наше (Прохання із потрійної ектенії) [Требник, 2013, с. 65]; *Одягнувши охрещеного, **священик** промовляє: Господу помолімося (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 55]; Після цього **священик** разом з хрещеними батьками та дитиною обходить навколо купелі (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 56]; **Священик**: Мир усім (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 57, 64]; **Священик**: Мир тобі (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 58]; *І **священик** стриже волосся дитини навхрест, промовляючи: [...] (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 65]; Крижмо (білий плат), яке дарують хрещені батьки своєму хрещеникові і в яке загортає його **священик** відразу після хрещення, за побожним звичаєм, зберігається до часу смертного, і, коли людина ляже у труну, її грішне тіло знову покривається першою одежею чистоти, дарованою Богом у світлий момент її духовного народження (Із чину таїнства Миропомазання) [Требник, 2013, с. 67]; Дитину **священика**, згідно з Номоканонам, хрестить інший **священик**. Але в разі потреби **священик** може і сам охрестити свою дитину (Вказівки до чину таїн-***

ства Хрещення) [Требник, 2013, с. 70 – 71]; У разі крайньої потреби, коли є небезпека, що дитина вже помирає, то охрестити може й не **священик**, тобто може охрестити кожна людина, але обов'язково православно (Вказівки до чину таїнства Хрещення) [Требник, 2013, с. 71]; Але якщо дитина залишиться живою, то **священик** повинен завершити все, – крім самого охрещення водою, – чого цій дитині не було зроблено (Вказівки до чину таїнства Хрещення) [Требник, 2013, с. 72] та ін.

Отже, здійснений аналіз українськомовного тексту богослужінь таїнства Миропомазання дає підстави зробити висновки про те, що святість – одна з властивостей Бога, прославленого у трьох особах, – Отця, Сина й Духа Святого. Бог як джерело святості та податель освячення Своєю благодаттю діє й освячує, зокрема в таїнствах Хрещення і Миропомазання, передовсім людей, які вірують у Нього. Освячення або святість – стан, який дарується Богом і має зберігатися людиною, адже мета життя людини на землі – досягнення стану святості як нагороди переможцеві в духовній боротьбі. Шануючи прославлених Богом святих, Церква ставить їх як приклад для наслідування і звертається до них із проханням молитовного заступництва.

До складу лексико-семантичного й асоціативного поля «святість» в аналізованому богослужбовому тексті таїнства Миропомазання належать:

- прикметник *святий* у відповідних граматичних формах роду, числа й відмінка у субстантивній функції, що вживається на позначення прославлених Богом та визнаних (канонізованих) і шанованих Церквою святих осіб духовного світу й людей, зокрема Пресвятої Богородиці, херувимів та серафимів як осіб ангельського світу, пророків, апостолів та ін. (*Святий, святі*);

- прикметник *святий* (у повній та скороченій формі – *св.*), утворений додаванням відповідного префікса похідний від нього прикметник *пресвятий* та дієприкметник *освячений* у відповідних граматичних формах роду, числа й відмінка в атрибутивній функції;

- прикметники *славний* і *всехвальний*, що виконують функцію епітетів до назви чину святих апостолів (*святих славних і всехвальних апостолів*);

- іменникові номінації, означувані у препозитивними і постпозитивними епітетами, та їх контекстуальні синоніми, що вживаються на позначення: а) Третьої особи Пресвятої Трійці (*Святий Дух, Пресвятий, Благий і Животворчий Дух*), б) Матері Божої (*Пресвята Богородиця*), в) конкретних таїнств і священнодій цих таїнств (*святе Хрещення, святе Миропомазання, святе хрещення*), г) речовин таїнств Хрещення, Миропомазання та Євхаристії (*Святе Тіло і Чесна Кров Христа, святе миро, свята вода*), г) благої вістки Божественного одкровення і книги, в якій вона написана (*святе Євангеліє*); д) хресного знамення, яке зодягають на новоохрещеного (*освячений хрестик*);

- іменники, що позначають назви чинів святих, зокрема *Богородицю, херувимів і серафимів як ангелів, пророків, апостолів і всіх святих*;

- усталена двослівна номінація третьої особи Святої Трійці (*Святий Дух*);

- багатослівні номінації святих, які зафіксовані в аналізованому тексті або утворені за моделлю на позначення святих окремих чинів, зокрема Пресвятої Богородиці (*Пречиста Матір Христа, Чесніша від херувимів і незрівнянно славніша від серафимів, Та, Яка без істління Бога Слово породила, Та, Яку величаємо*), апостола Павла (*обраний сосуд*);

- іменники агіоантропоніми, що позначають власні імена святих названих вище та інших чинів (*святого (ім'ям якого названо дитину)*);

- скорочена назва чину святих святих святих (*свт.*);

- віддієслівний іменник *освячення*, який у функції іменної частини складеного іменного присудка номінує Бога як джерело освячення, а також позначає дію Божественної благодаті та стан, який є наслідком цієї дії, й людина має постійно перебувати в ньому (*Бо Ти еси освячення наше..., Ти [...] дав нам [...] Божественне освячення, збережи його (її) у Твоєму освяченні*);

- утворювані з іменником освячення словосполучення (Божественне освячення, дар освячення);

- іменник *священнодія*, яким номінують дії, що відбуваються під час здійснення богослужінь;

- іменники та прикметники з коренем *-свят-* (*-св'яц-*), що називають: а) видимого здійснювача таїнства Миропомазання й інших богослужінь та священнодій (*священик, священномонах*), б) титули церковної ієрархії (*Святійший Патріарх, преосвященнійший єпископ*);

- означувані узгоджуваними прикметниками *Святійший, преосвященнійший* іменники, що номінують священнослужителів єпископського сану – *Патріарх, єпископ (Святійший Патріарх, преосвященнійший єпископ)*;

- дієслово *освятити* у формах відповідних граматичних категорій, яке сполучається з номінативними одиницями, що вказують на суб'єкт дії (*Господь Бог освятив*), об'єкт дії (*освятив тих, що вірують у Тебе*), знаряддя дії (*освятив купіллю хрещення; освятитися ім'ям Господа нашого Ісуса Христа і Духа Бога нашого*), мету (*освятитися в ім'я Отця і Сина, і Святого Духа*) та передають відповідну семантику;

- дієслівні словосполучення *стати сином (дочкою) та спадкоємцем (спадкоємницею)*

Небесного Царства, ходити в оновленому житті, бути з'єднаними з Христом подобою Його воскресіння, знищитися тілу гріховно-му, не бути рабами гріха, жити з Христом, бути мертвими для гріха, живими ж для Бога у Христі Ісусі, Господі нашому, сподобитися життя вічного, бути увінчаним не-тлінним вінцем як переможець, в яких реалізовані семи 'синівство', 'усиновлення', 'спадкоємство', 'оновлення', 'воскресіння', 'визволення з під влади гріха', 'життя', 'перемога', об'єднані в архісемі 'святість'.

У досліджуваних джерелах відбувається взаємодія між текстами різних підстилів і жанрів релігійного стилю, у яких функціонують номінації, що вербалізують поняття «святість». Так, під час здійснення таїнства Миропомазання читаються уривки зі Священного Писання (біблійний підстиль) – апостол і євангеліє як жанри богослужбового підстилю, а також виголошуються ектенії як окремі жанрово-текстові структури, що, крім тексту богослужіння таїнства Миропомазання, входять до текстів інших богослужінь.

У перспективі варто застосувати запропоновану в цій статті методику богословсько-лінгвістичного аналізу, моделювання і структурування лексико-семантичного й асоціативного поля «святість» із залученням текстів інших жанрово-стильових різновидів.

Джерела:

- Біблія, 2004   Біблія : книги Священного Писання Старого та Нового Завіту : в українському перекладі з паралельними місцями та додатками / [пер. Патріарха Філарета (Денисенка)]. – К. : Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2004. – 1407, [9] с.
- Требник, 2013   Требник : у 2 ч. – К. : Видавничий відділ УПЦ Київського Патріархату, 2013. – Ч. 1. – 590, [2] с.

Література:

- Барщевський, 2009   Старозавітні передумови формування християнської концепції святості / Тарас Барщевський // Наукові записки УКУ. – 2009. – Ч. 1: Богослов'я. – Вип. 1. – С. 7 – 21.
- Вільчинська, 2008   Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII – XVIII ст. : монографія / Т. П. Вільчинська. – Тернопіль : Джура, 2008. – 424 с.
- Дзюбанський, 2012   Єдин свят : біблійні, богословські та історичні аспекти розуміння святості у християнському житті / Тарас Б. Дзюбанський. – К. : Дух і літера, 2012. – 135, [1] с.

- Ианнуарий, 2016 Библийский взгляд на святость Бога и святость людей / архимандрит Ианнуарий (Ивлиев) // Сайт Синодальной комиссии по канонизации святых РПЦ МП [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://kanonkom.ru/docs/arhimandrit-iannuariy-ivliev-bibleyskiy-vzglyad-na-svyatost-boga-i-svyatost-lyudey.html> (01.05.2016 р.)
- Никулина, 2009 Агиология : курс лекций / Никулина Е. Н ; Православный Свято-Тихоновский гуманитарный университет. Факультет дополнительного образования. Кафедра теологии. – М. : Издательство ПСТГУ, 2009. – 310, [2] с.
- Скаб, 2008 Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери / М. В. Скаб. – Чернівці : Рута, 2008. – 560 с.
- Charkiewicz, 2015 Kult świętych w Kościele prawosławnym : teologia, historia, formy, typologia / Jarosław Charkiewicz. – Warszawa : Warszawska Metropolia Prawosławna, 2015. – 448, [32] с.
- Πάσχος, 1997 Άγιοι οι φίλοι του Θεού : εισαγωγή στην αγιολογία της ορθοδόξου εκκλησίας / Π. Β. Πάσχου. – 2η έκδ. – Αθήνα : Αρμός, 1997. – 322, [4] σ.

Myronchuk Olexandr Yakovych,
PhD in Theology,
candidate of philological sciences,
Dean of the Faculty of Theology
and assistant professor of biblical and philological sciences of
Kyiv Orthodox Theological Academy

«HOLINESS»
IN THE TEXTS OF WORSHIP IN THE SACRAMENT OF CHRISM

This article presents the results of theological and linguistic analysis of Ukrainian-language text of worship in the sacrament of Chrism, the specifics of functioning nominations that name the concept of "holiness" and form the eponymous lexical-semantic and associative field has been revealed.

Keywords: *liturgical text, intertextuality, liturgical (worship) substyle, religious identity, holiness, formulary, the sacrament of Chrism.*

